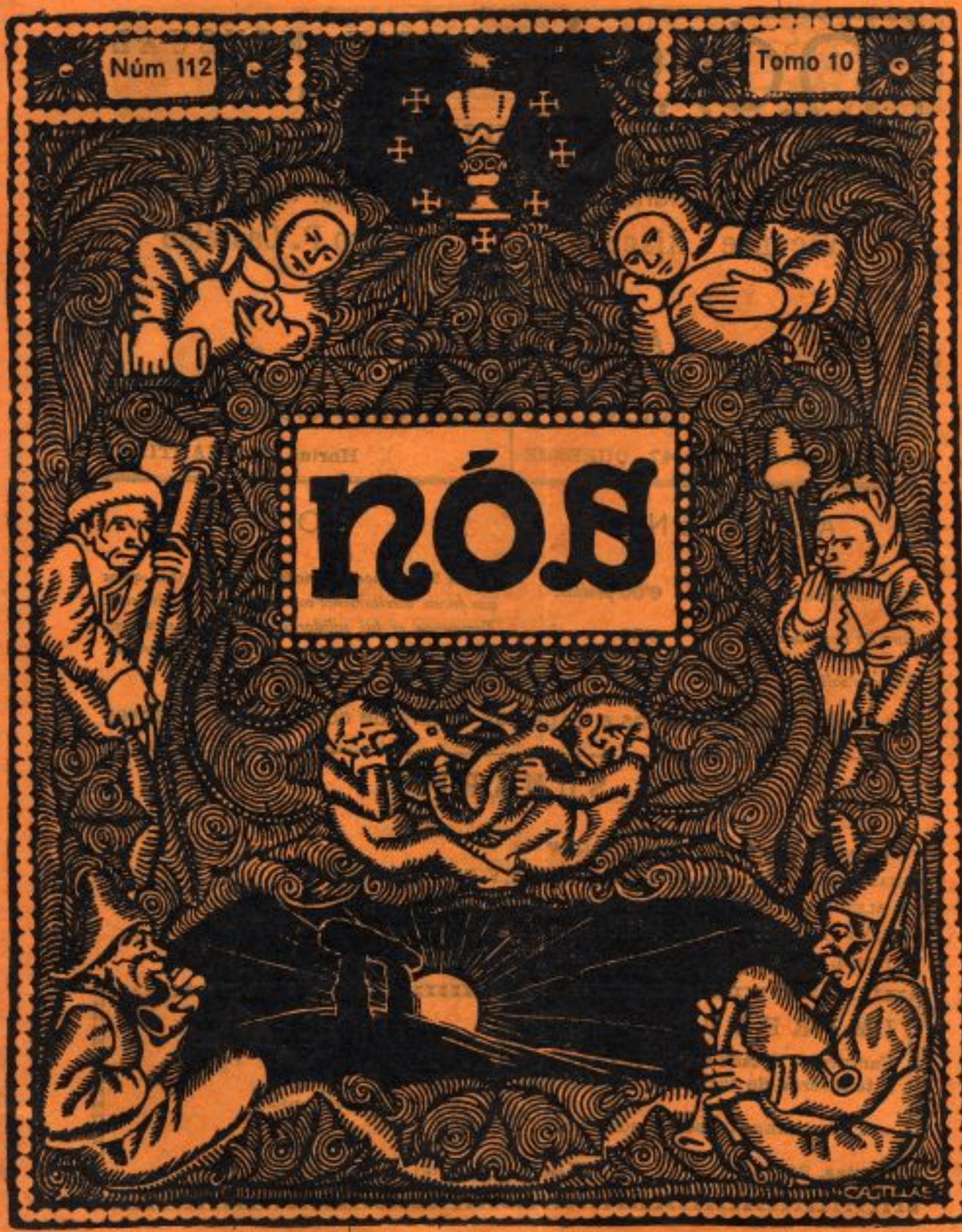
Núm 112
Tomo 10
nós
CASTILLA

NÓS

BOLETÍN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Adeministrador
ANXEL CASAL

DIREICIÓN E REDAUCIÓN:
Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:
Hortas, 20 — SANTIAGO

ABONAMENTO

Doce número, na Península	6'00 *pesetas.*
Fora da Península	8'00 »
Número solto	0'70 »

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

NOTA

Este boletín non pubricará mais orixinás qu'os que foran direitamente solicitados pol-a Direición. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados, enténdense que son da Redaución.

SUMARIO

TÓPICO NO PORTO, por F. BOUZA-BREY
ESMALTE CLOISONNÉ, por MARVIN CHANCEY ROSS.
DA ALEMAÑA, por VICENTE RISCO (proseguimento).
ARQUIVO FILOLÓXICO E ETNOGRÁFICO DE GALIZA.
OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS, pol-a REDAICIÓN.

IMPRENTA "NÓS"
Facturas - Estados - Libros - Revistas
e toda crás de traballos tipográficos
Trasmitános os seus encárregos
Hortas, 20 SANTIAGO

Vicente Risco
Abogado
Santo Domingo, 47-2.º Ourense

nós

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XV ★ Ourense 15 de Abril do 1933 ★ Núm. 112

TÓPICO NO PORTO

A Francisco F. del Riego.

Por F. BOUZA-BREY

«Ai, amor, ai, amor, ai, amor...»
Na amura o rapaz de abordo
soletrea no escordeón.

O mar devala, devala...
Panos de limón do sol
mándanlle adeuses â praia.

«Ai, amor, ai, amor, ai, amor...»
Un mariñeiro asañado
mata ô longe unha canzón.

Cara â estrela da fartura
arregala os ollos teijos
o remador da falúa.

Bate o mar no corazón
lembranzas, saudade, mágoas...
«¡Ai, amor, ai, amor, ai, amor,
ai sí!!.»

1933.

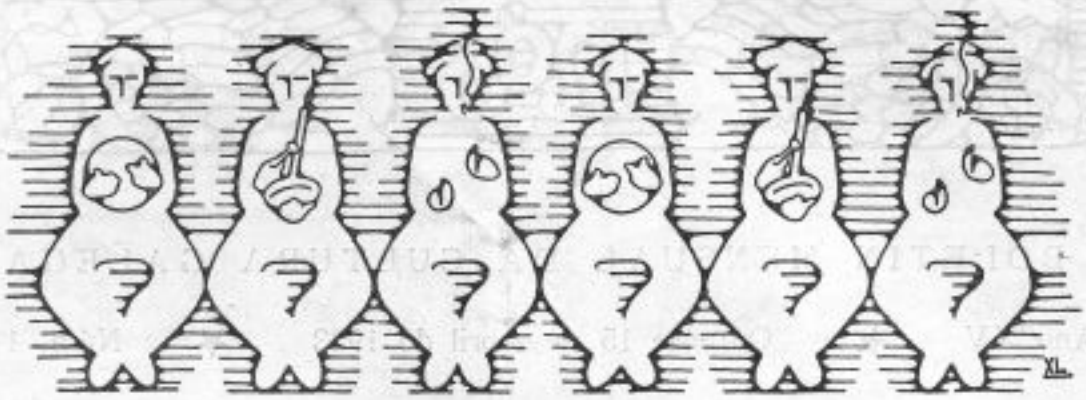

O ESMALTE CLOISONNÉ DA CRÚS DE ALLARÍZ

Por Marvin Chauncey Ross.

O arqueólogo Villaamil e Castro, no seu traballo encol da crus de vidro do convento de Santa Crara de Allariz, dixo que na base había unha serie de esmaltes, representando algúns santos i esceas da vida de Noso Señor (1). Na realidade trátase de unhas pinturas ao templo sôbor un fondo de ouro e atópanse baixo vidros. Ansi que Villaamil e Castro sen dúbida non poidera estudalas como debera.

Antre istas pinturas, non embargante, hai unha ducia de entrepanos de esmalte «cloisonné» sôbor ouro, de moita importanza, pertescendo probabremente á un pequeno grupo de esmaltes semellantes e feitos en París no derradeiro do século XIII e comenzos do XIV.

Istes fermosos esmaltes representan uns tallos con frores e follas de vide, sendo os seus côres: branco mate, roxo, verde e turquesa. O fondo é traslúcido verde, centellante o reflexo dourado.

Taes esmaltes, vése ben, non foron feitos pra encher aqueles espacios. Apricáronse dous anacos en cada entrepano reitangular. O encaixe ou xuntura do dibuxo, tallos e follas de vide, manifesta craramente, na sua posición alongada, outro difrente desenrolo. Isto nos fai conxeturar que os ditos esmaltes non foron feitos para o pé de isa crus, senón que deberon formar parte de un relicario, hoxe descoñecido.

Os ditos esmaltes, non embargante, parescen suxerir o esmalte bizantino, mais a semellanza é ben pouca. Téñase, pois, en conta que o esmalte «cloisonné» foi tamén fabricado en difrentes centros do Poñente, sendo París un dos máis famosos pol-a sua téinica i-en tempo de Felipe o Fermoso.

Miss Joan Evans, (2) no estudo encol de unha tapadeira esmaltada en All Souls College, Oxford, asocia por primeira ves iste esmalte notabre cos do norte de Franza. Mr. Camille Enlart (3) despois n-un traballo máis longo demostrou documentalmente que iste esmalte e outros de París foron feitos n-aquela cibdade nos finaes do XIII e co-

(1) *Mobiliario Litúrgico de Galicia*, Madrid, 1907, páx. 125.

(2) «An Enamelled Lid at All Souls College, Oxford», *Proc. London Soc. Antiquaries*, 1917-18, XXX, páx. 92.

(3) C. Enlart, «L'Emaillerie Cloisonné á Paris sous Philippe-le-Bel», *Mons et Memx. Fond. Piot*, 1927-28.

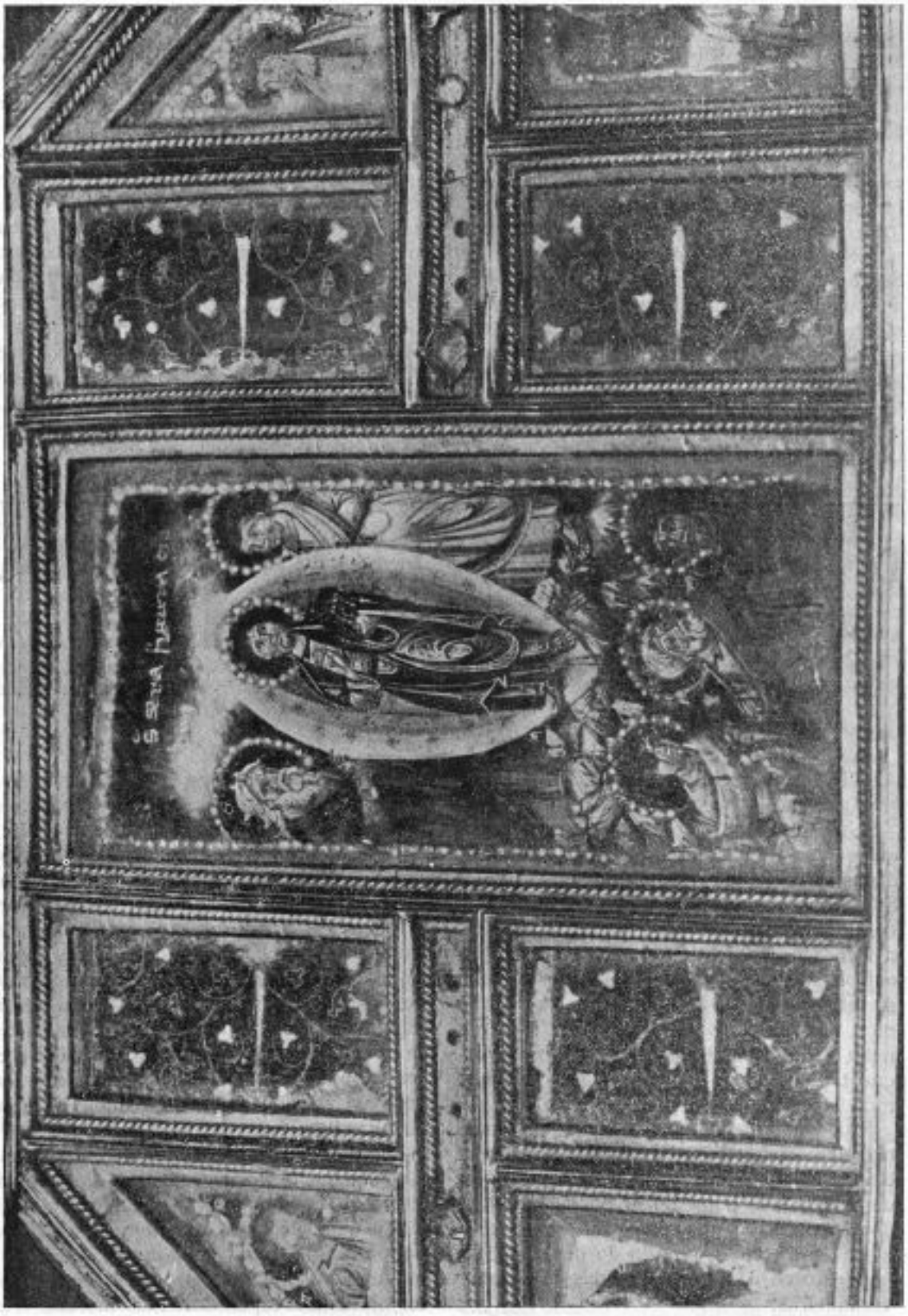

menzos do XIV. Na Biblioteca Nacional de París descubrîu, antre outros anacos, pezas de esmalte, que poideron sô haber procedido do relicario de San Luis. Iste é agora coñecido por un grabado e foi feito antre o 1297 e 1302 pol-o ourive Guillaume Julien, a quen Felipe o Fermoso ennobreceu pol-a sua eistraordinaria habilidade nos traballos do metal. Mr. Enlart crê que tanto o relicario do Santo Sangue, en Boulogne-sur-Mer, como a tapadeira de Oxford foron feitos probabremente pol-o mesmo Guillaume Julien. Os esmaltes de Allariz se asemellan tamén moito á istes e, pol o tanto, deberon vir de París antre o ano 1300, e quizáis ate do taller de Guillaume Julien. O modelo da vide e os côres, n-ises esmaltes, son eisactamente os mesmos que os do exemprar de Oxford, como son tamén os côres nos anacos do relicario de San Luis na Biblioteca Nacional de París.

Unha nota ou relación do século XVI das doacións da fundadora, a Raiña Dona Violante, ao convento de Santa Crara de Allariz, mencioa tres cruces de vidro, das quaes paresce ser un o exemprar do que falamos. A obra, dende logo, é posterior â data da morte da raiña Dona Violante no 1300; mais como os esmaltes viñeron de París e poideron ser feitos nos finaes do XIII, é posibre que deberon pertescer â dita raiña, sendo doados pra sua capela por Dona Violante, quen manifestóu moitas vegadas a sua devoción á Santa Crara de Allariz.

D A A L E M A Ñ A

V. MIUDEZAS DE BERLÍN

Por Vicente Risco

(Proseguimento)

ANTIGUIDADES

Se foran auténticas todal-as cousas antigas que se venden nas infindas tendas d'antiguidades que hai en Berlín —e somentes en Stressemannstrasse e por alí pol-os arredores do Museum für Völkerkunde, hai o demo d'elas, sen contar as moitísmas que hai por outros lados— era cousa de pensar que non se perdeu nada do pasado, que non se carcomeu nen unha soila alaxe nen s'esnafrou unha soila bacenilla, que todo se conserva, que todo ven dar eiquí, e non fican ja no mundo máis cousas antigas senón son estas.

Mais eu, que já m'adevertiron de como traballan os restauradores alemás, que sei d'abondo en col da falsificación d'antiguidades sen saber tanto qu'as poida distinguir doadamente, eu que coñezo ao soado reloxeiro das Hermitas, émulo do de Yecla, me non estrevo a creer que todas elas señan verdadeiras.

Haber hai cousas ben lindas en mobles, fayenzas, armas, joias, cadros, gravuras, marfims, tallas en madeira, arte popular, damascos, bordados, encaixes, cadriños en papel recurtado co-as tesouras, miniaturas, eu que sei. Cada tenda é un museu en desorde, ás veces artísteco, coma n-un estudo de pintor do século pasado. O pior é que, com'o diñeiro anda tan mal repartido n-iste mundo —mais por culpas da igualdade que da desigualdade— resulta qu'as máis d'estas caixas de rapé, abanos d'anacre, floreiros de porceláa, conúcopias, pendentifes, armas e estantiños de marfim orientais, han ir parar á malas maus.

Ás veces, no fondo da tenda, movéndose no pequeno espazo que deixan as preciosidades alí acuguladas, aborrecida d'ollar o tempo dend'atrás das cristaleiras, cando non hai parroquia, anda unha muller, páleda do manipulexo dos oujetos poeirentos e de se ter ollado nos espellos de lúas mortas. S'eu

entrara alí, e ela viñera inquiril-o meu desejo, eu habíalle responder com'está mandado pol-a tradición, pra conqueril-o tesouro, agora que s'apresentaba a ocasión de probal-a fórmula consagrada:

—Gústam'a tendiña, e máis a señoriña.

ORIENTALIA

Dito está qu'o Oriente encomenza e fica alén da Friedrichstrasse, para o Leste. Na Friedrichstrasse hai já tendas de cousas slavas: teas charramangueiras, tallas en pau, traballos en coiro, en metal, lindas camisas brancas bordadas de coores. Tendas d'emigrados rusos, afugentados pol-a ditadura comunista, algús dos cales andan pol a rua co-as suas blusas de seda marela, rósa, azul páledo, garnidas de fitas bordadas; tendas de húngaros, de servios, de chekos, cousas d'Ukrania, Rumanía, Bessarabia, Trasilvania, Polonia, Macedonia, Albania, etc. En suma, da outra Europa.

Outra Europa? Ou Oriente? Ou a verdadeira Europa da que nós non somos máis qu'o reborde maritemo?

«*Tierras de Europa, girones de la Eura[sia...*»

Certamente: Primitivo Sanjurjo ten razón; a Eurasia, a Eurasia. Veleiquí está: é na Friedrichstrasse onde encomenzan os esgazamentos, esgazamento báltico, esgazamento nórdico, esgazamento mediterráneo. Certo, certo. A cultura oucidental está justaposta, apegada, parasitariamente, a un macizo de culturas e preculturas asiáticas. É a hedra agarrada a un carballo; agora a hedra seca, e o carballo...

Para alén da Friedrichstrasse vín tamén tendas hebraicas. As túnecas negras, os echarpes brancos e negros pra os Rabinos, e os seus bonetes; os eixemprares antigos do Talmud de Babilonia e do Talmud de Hienisalem, dos Targums, dos teólogos da Synagoga, dend'as vellas escolas de Sura e Pumbadita, ate Manasse ben Israel, os sionistas e os mendelsoherianos; as gravuras en aceiro, en madeira, en litografía dos grandes homes do judaismo; os candieiros de sete brazos; os altariños domésteccos de cartón co-a image das Táboas da Lei e da y-Arca do Testamento; ainda o Oriente, o Oriente mágico da Thora, da Michna e da Kablalah, dos Cohen e dos Kadosh. Tendas escuras con tendeiro barbudo e con cheiro asiático a corpo humán, a cera e a algo que semella sándalo.

O Oriente máis estremo atopámolo nos quarteis oucidentais, en Charlottenburg, misturado á vida moderna. Hai tendas chinas e japonesas na Kurfürstendamm, mais por riba de todo, na Kantstrasse, onde despachan señores rasurados con antiparras que falan co *s*, que venden preciosos kimonos bordados, pijamas de muller, frabicación moderna, abanos, marfims, lacas, porcelás, bronces, estampas, parasoles, armas; todo do sobradamente coñecido, reproducido, imitado hai já tempo na Europa. Algo menos o son os pauciños perfumados pra queimar, cos que tanto cursi se pode precural-a emoción d'un Oriente ollado nos lenzos brancos da Ufa.

VI. IDEIAS DE BERLIN

NEVE KUNST

Estábamos já convencidos de qu'a Alemaña que todos levamos no curazón áchase ausente de Berlín. A nosa Alemaña non é já máis qu'unha lembranza apegada ainda ao terrón d'algunhas vilas antergas e d'algús vales das montanas do Sul.

Precuremos, logo, a contextura moral e ideológica da nova Alemaña, atal e coma se nos apresenta n-iste Berlín por ond'andamos.

E imos, primeiro de nada, precural-a y-alma da nova Alemaña, atal e coma s'espresa na arquiteitura. Cada día máis, a arquiteitura é o símbolo máis craro da y-alma dos pobos. Cand'a estrutura da casa cámbea, é qu'a y-alma do pobo trocou ou virouse, pr'a vida ou pr'a morte.

A vella Alemaña, pol-o menos eiquí en Berlín, desaparez baixo d'un dioibo de cemento, baixo da arquiteitura babélica do que chaman mundo novo. Refírome especialmen-

te â arquiteitura novísema, ao que chaman *Neve Kunst*, arte nova. En Charlottenburg hai rúas inteiras do estilo penúltimo, d'enantes da guerra. Casas de cemento ou untadas de cemento enmourecido, d'unha fealdade, no conjunto, na disposición e nos detalles, que pon verdadeiro medo. É un jogo de balcós macizos, d'entrantes e saintes, d'adornos e de cousas, d'un efeito espantoso. Gusto ruín e mazacote que custa traballo creelo s'un nono houbera visto. Todo o que teñen escrito os aliadófilos durante a guerra, en col do gusto pesado e torpe dos alemás, debe d'estar fundado no estudo d'estas casas.

A arquiteitura nova non é d'ise geito. Non somentes non é rematadamente feia, senón que moitas veces é perfeitamente razoábele e comprensíbele; moitas veces perfeitamente natural; moitas veces é, ou semella ser, o desenvolvemento lógico da arquiteitura nacional antiga; de cote ten certo caraute nacional, é sempre alemana, e semella non poder ser d'outra terra. Vese que é debida á unha evolución interna, verificada *in situ*.

O simbolismo d'esta arquiteitura pende en qu'está concebida *en hourizontes*. O rañaceos norteamericán está, pol-a contra, concebido *en vertical*, com'a antiga Torre de Babel; ésta non: ten o senso hourizontal da estepa, a estensión no plano. D'iste geito, Norte América resulta cousa atrasada: é o grande, a megalomanía concebida ao modo antigo, en antigos moldes; o rañaceos pode ser gótico, Renacemento, clásico, é agora moitas veces asirio —signo de babelismo—, lembra campaniles italiáns, torres nórdicas, giraldas de Sevilla, etc. O rañaceos é babélico, megalómano, industrial, mais ainda s'apoia en lembranzas coñecidas pra erguer ao ceo a bárbara soberbia de Nemrod.

Isto non. Isto é todo ao modo moderno. É hourizontal; din algús que con senso da velocidade —casas que semellan vagós do tren, carros eléitricos, autobuses— representan cecais o desexo de s'embarcar dicindo adiós ao pasado.

S'hei dicir verdade, á min non me deu tanto esta impresión de viage, a nova arquiteitura. Cicais os que o din se deixen levar demáis da pantesía, e tamén pode ser que, se tal foi a intención dos arquiteitos, nona lograron ben de todo. O certo é que nada pode ser máis oposto á ideia da viage qu'a arquiteitura. Un edifizo, unha casa, faise pra estar no seu sitio. Unha casa que s'asemelle á un vagón do tren —algunhas hai n-Alemaña— os que vivan n-ela teñen por forza que volverse tolos aixiña, e d'aquela, pr'onde embarcaron non foi pra o futuro, senon pra o manicomio, se é qu'o manicomio non é o futuro d'esta humanidade, ja que ao manicomio é aonde adoita levar a megalomanía.

Mais a maor parte das casas d'estilo moderno qu'eu vin, me non deron a impresión esa. Parecéronme, pol-a contra, racionais d'abondo. O que me deron foi a ideia d'estensión, d'aplanamento, de rente ao chao. O tentacularismo por unha banda, e pol-a outra, a nova cultura rusa profetizada por Spengler, a cultura da chaira, do rente ao chao do igualitarismo. A cultura d'unh'alma esmagada, unh'alma á ras da terra, deprimida, enana, incapaz de verticalidade: o que sería unha cultura marxista. Mais é qu'esta cultura nasceria já afeutada de senilidade, nasceria já co fado da espansión, atributo, asegún recoñece o mesmo Spengler, das civilizaciós, ou seña das decadenzas; nasceria s'a sua esencia era a espansión, con incapacidade de concentración criadora, sen vida interior, sería já senil e decadente dend'a sua nacencia, porqu'esgotándose na espansión, non tería forzas pra criar.

Coscentemente ou non, estas casas semellan responder á idea marxista: igualdade, nivelación, depresión do esprito, afogamento da iniciativa, solagamento da persoalidade no abstracto coleitivo. A liña hourizontal niveladora, esmagadora, rígida, o ideal do cuartel, da caserna e do presidio apricado á vida inteira.

A liña hourizontal márcase, acentúase, repítese, imponse con insistenza. A fachada disponse en bandas hourizontais superpostas, unha con fenestras, outra sen elas alternadamente, e ainda, por se non estaban ben indicadas, póñenas alternadamente de coor difrente: gris e ocre escuro, ocre craro e bermello, cemento e ladrillo, etc. O caso é que se marquen ben. Logo, as fenestras son baixas e apaisadas, ou tenden á forma apaisada. As portas son baixiñas; os teitos ta-

mén. Agora din que non compren teitos outos pra que haxa máis volume de ar nas cámaras, qu'o que compre é qu'estas sean amplias: é dicir, a estensión en hourizontal.

Isto ten precedentes na vella arquiteitura alemana co-as bandas dos saedizos e as fenestras de meio corpo dispostas en ríola, moi juntas. E cecais seña a infuenza da chaira, o qual darialle a razón a Spengler, que pra min, tena sen discusión posíbele. Mais é qu'agora na arte nova acentúase d'un geito alarmante, e agora non aparez compensado cos piñóns e os tellados pinos.

Estas casas son, además de fachada inteiramente lisa e sen adorno ningún; todas son supreficies planas, tan eisageradamente simples, tan friamente ispidas, qu'indican ben a sordidez do esprito dos arquiteitos e dos donos. Millor sería dicir a sordidez do noso tempo. Tempo d'almas rasuradas e tristeiras.

Non se pode dicir de todos istes edifizos que señan feios. Hainos que si o son, cando n-iles intervíu a pantesía pervertida pol-o romantismo industrialista, ou cando s'impuxo n-iles un utilitarismo asañado. E ja que falamos de romantismo industrialista, compre qu'insistamos n-elo enantes de pasar adiante. A proba de que hai un romantismo industrialista, dánola o futurismo italián, que non foi outra cousa, e que se semella morto, nono está de todo, nen com'espresión artísteca, nen menos ainda coma mentalidade difusa, non já na Italia, senon en todo o ámpito da civilización suramericana. Iste conceito toca na entrana do romantismo, e impricaría unha definición d'iste. Mais sendo iste un movemento e unha aititude vital, non hai modo d'o definirmos, pol-a sua fonda e rica complexidade. Podemos falar, non embargante, d'un romantismo industrial, entendendo o romantismo com'un geito de sintil as cousas; tamén com'unha posición irracionalista. Non colle dúbida de qu'o futurismo é unha cousa d'iste geito: unha sorte d'idealismo istintivo, intuitivo, contrarracional. (Da contradición interior do futurismo, falei já no meu ensaio: *Do futurismo e máis do Karma* pubricado no número 34 de NOS). Mais tamén podemos consideral-o romantismo com' unha tendenza á fugir do presente, com'unha escapada, unha evasión. (Marcello-Fabri). D'iste geito o romantismo histórico propiamente dito, en canto é unha fugida cara ô pasado (Spengler) é unha forma románteca normal; namentras qu'o futurismo, querendo fuxir da actualidade, acóllese á un determiñado seitor da actualidade, o seitor industrial, ou seña maquinista, co cal é un romantismo desviado, e imposibilítase o futuro —o futuro, que é por esencia unha noción valeira, qu'il quer encher, c'unha parte do que hai hoxe— porque además, quixera criar somentes n-un senso, que precisamentes, semella o más ameazado d'esgotamento.

O romantismo industrial ou mecanista, cuia espresión ideolòxica suprema está no conceito trasnoitado e vulgar do progreso, compartido por todol-os semicultos civilizados, fai o criador do radioescoitismo, da cencia de Flammarión, da literatura de Verne, de Wells e do Coronel Ignotus, dos telegramas postos ao planeta Marte, e da oratoria do Conselheiro Pinto Porto, d'Eça de Queiroz, cando dicía: «Quem não admirará os progressos de este século?» Ouh, os progresos d'iste século! Logo imos lograr a comunicación con Marte, sobre todo, se hai quen s'arrisque á ir aló pra deprender aos marcianos o siñificado dos siñás lumiosos que lle fagamos dend'a terra; anque millor estaría que primeiro viñera eiquí un d'iles pra lle deprender o idioma marciano ao que lle vaia deprender á iles o dos siñás lumiosos... Veleiquí o romantismo industrial.

O romantismo industrial foi o que fixo erguer os edificios que semellan carros eléitricos e vagós do tren, as torres de ferro e cristal, etc.

Mais, já digo; non todol-os edifizos de novo estilo son feios. Hainos positivamente fermosos, especialmente casas pra vivir. Sono cando conservan a estrutura e o senso da casa, principalmente. O qu'acontez é qu'a sua beleza reside na sua singeleza —especialmente, por contraste cos edifizos d'estilo penúltimo— e no seu acomodamento á función que han vencer. Querse dicir que é unha beleza tinguida d'utilitarismo. A beleza da geometría pura, máis ainda, d'unha geometría tan elemental, que descoñece caxequ'a liña curva e o ángulo de máis e de me-

nos de 90 grados, ten por forza que ser moi limitada, nunca pode pasar d'un lindeiro, nunca pode chegar á dar unha impresión fonda. O asentimento que lle damos, non pode pasar de simple aprobanza; diante d'unha d'elas, o máis que podemos dicir é qu'está ben, que é curiosa, que pode pasar...

Estas casas son, fora da sua beleza, fealdade ou indifrenza, craras, sans, cómodas e folgadas. N-elas vivese ben. As portiñas teñen un simpático feitío rural: as platabandas de ferraya diante, alegran os ollos. Logo, s'adentro a moblage, sendo de feitío moderno, conserva o confort tradizoal —malas, foles, almofadas, respaldos deitados pra trás, asentos moi fondos, cortinages, leitos acochados, etc., com'ainda s'ollan nos almacés e nos catálogos das grandes casas – d'aquela, vai ben a cousa. Ora, se son d'ises mobles clínicos: mesas d'aceiro e cristal, propias pra laboratorio, cadeiras d'aceiro curvado con asento de lona, propias pra intervenciós quirúrgicas, s'a moblage é d'estilo médeco, d'estilo higiénico, antiséptico e profiláctico, entón si que nos metimos de patulas no camiño morto, no erro sen saida do pseudoutilitarismo, no mecanicismo Le Corbusier, e já é inútile agardar máis.

Coma que, veleiquí está; eu andáballe dando voltas, e eiquí temos a solución: o estilo d'estas casas –e d'istes mobles que casan co-elas— é o estilo *Krankenhaus*, o estilo de sanatorio. O sanatorio – ou o manicomio— é o seu modelo. Tiña que ser así; estamos n-un tempo de teocracia, non de teocracia religiosa, non de teocracia espirtualista, senón de teocracia materialista, de teocracia médeca. Os médecos impoñen a sua influenza pol-os mesmos meios, utilizando os mesmos terrores misteriosos que certos sacerdocios primitivos. O *chamán* da Siberia imponse âs tribus boreás co medo dos espritos; o médeco moderno imponse ás sociedades urbanas da zona temperada do Norte, co medo dos microbios. E impoñen as suas normas e o seu estilo.

Ademáis, compre considerar as cousas: aumento das psicopatías, aumento dos suicidios, baixa dos nacementos, baixa do index de robusteza físeca, inmoralismo, afán de gozar, narcóticos, estupefacentes, etc. Que ten d'estrano qu'as casas dos homes de estas sociedades s'imiten aos sanatorios?

AMERICANISMO

Dixemos que Norte América resulta cousa atrasada e qu'o seu símbolo arquiteitónico, o rañaceos, semella ter un senso de tradición eiquí superada. Non embargante, os alemás que concebiron esta arte nova tan difrente, viven n-un pasmo ademirativo cara Norte América. É qu'os yankis, co seu senso social anticuado, foron os seus vencedores na guerra e son hoxe os seus colonizadores industriás. Dixéronme qu'o 70 por 100 do capital alemán está nas maus dos norteamericanos.

Eiquí ademírase a potenza económica americana d'un geito sen lindeiro. América —a América do dólar— ocupa unha gran parte das bibriotecas, das revistas, dos jornais ilustrados e sen ilustrar. É unha ademiración qu'encobre a genreira. Genreira xorda, emulación, enveja.

Eu penso qu'os alemás son superiores aos yankis. Todol-os alemás o pensan; mais non todos o sinten. Espricareime. lles saben qu'a sua superioridade é mental e espirtual; mais saben tamén qu'estamos n-un tempo en qu'os valores mentais e espirtuás teñen que ceder diante dos valores económicos. Os valores económicos, no noso mundo moderno, son ós que premiten realizal a *vontade de potenza*. E já se sabe que foi un alemán, Federico Nietzsche, o herdeiro do gran tempo da filosofía alemáa o que puxo coma sentimento humán fundamental a vontade de potenza. Vontade de potenza realizada foi a Prusia dend'o duque Alberte deica Guillermo II; vontade de potenza foi o imperio bismarckiano. Outrora, a potenza afirmábase con baionetas; hoxe afírmase con cheques. A potenza é o principal. N-isto están conformes todol-os alemás, dend'os *Stahlhelm*, ós spartakistas. O primado do económico, nos marxistas, é o envolvente teórico; un marxisra alemán, o qu'arela é a dominación da clase traballadora. Todos son nietzscheanos. Nietzsche odiaba o socialismo; mais o socialismo profillouno, volvéulle ben por mal. Hoxe n-Alemaña, gracias âs ediciós econó-

micas, ata as criadas de servir lên o *Zarathustra*, e d'iste geito, a sociedad'inteira vaise póndo alén do ben e do mal. Nietzsche foi partidario da hierarquía, mais foi impotente pra impedir qu'a sua doutriña se democratizara, millor ainda, se socialdemocratizara. Beben na copa de Nietzsche e na copa de Marx, e embebédanse co-ista mistura tósiga. Combinan a vontade de potenza co-a igualdade. Nietzsche escribeu pra os hiperbóreos, mais agora já todos ascenderon á hiperbóreos. Il pensou que nono iban comprender, e compréndeno todos. Pra comprendelo, cumpría ter corage; mais quen non ten corage, hox'endía, co doado que resulta tela? Tamén a corage inteleitual está democratizada. O que é difizle é ter honradeza, qu'o que é corage, tena calquera, non quedando en pé coma non queda, ningún prejuizo. Nen xiquera o da honra. Que tragedia, querido Fritz, onda viñeches dar!

De todal-as maneiras, o materialismo histórico non sai moi ben parado d'iste choyo.

Tampouco esprica o materialismo histórico a arela de construciós e de creaciós colosales —*kolossal*, com'escribían os aliadófilos durant'a guerra— que por unha banda espresan a vontade de potenza, especialmente en canto vencimento e dominio da natureza, e pol-a outra o afán de pasmar â gente. E o afán de chegar onda ninguén chegara, de facer máis que ninguén fixera, de superar, d'ultrapasar, de sobrepuxar, de batir o *record*. Arela especificamente americana. Arela deportiva, de jogo, de mera ostentación, de chulería, sen utilidade, sen practicismo, cumpridamente desviada do materialismo histórico, e que se sole exercer n-aquelas aitividades nas qu'o materialismo histórico millor se poidera probar, se fora susceptíbele de probanza o que non é certo. É outra forma do romantismo industrial. Facer máis que ninguén; mais por riba de todo, mais qu'os norteamericanos. Veleiquí un ideal da nova Alemaña. Megalomanía, babelismo millor, pra que se m'entenda: torrebabelismo, ainda a bárbara soberbia de Nemrod. E eiquí hai unha cousa importante, que debeu influir nas ideias de Roberte Hugo Benson: Nemrod, sendo *un home*, foi o primeiro ídolo adourado pol-os homes, coñecido despois cos nomes de Bel, Baal, Baalín e Belphegor, pol-as estautas que ll'ergueu seu fillo Nino, fundador da Monarquía dos Assirios. E a suma idolatría, cuio advenimento anuncia já o culto de Lenin en Moscou, convertindo a sua tumba en lugar de pelerinage —contra Sant'Iago, Moscou— ha ser coma no tempo de Nemrod, a adoración do Home, asegún a frase da Serpente do Paradiso:

—Seredes semellante á Il.

Anque somentes o podan ser en simulacro e caricatura.

Megalomanía, ou o seu equivalente: mesquindade. Mesquindade, n-efeito: o mesmo esprito da señora burguesa que quer levar un vestido millor qu'o da veciña.

O americanismo alemán nótase tamén no vestido. Enantes o alemán era un señor teso e encartonado, con prendas de corte militar e a faldra da camisa almidoada. Levaban aquiles colos dereitos, de duas quartas d'outo, tesos e duros que cinguían o pescozo e congestionaban a face, a bimba dura com'un casco, os anteollos sen aro nen fita, os gabás en forma de tubo, escuros e seguidos cáxeque deica os pés. Agora levan chapeu de grande ala, camisa sen almidón, de colo escotado, anteollos de cuncha, calzón curto e gabán â moda. Já saben vistir de peisano, andar en mangas de camisa e decrarárense en quiebra. Ata deprenderon o inglés d'alén Atlántico.

Non hai dúbida: s'os norteamericanos souperon marchar de Wáshington á Ford, os alemás souperon marchar de Kant á Stinnes.

MARXISMO

O termo marxismo é o máis axeitado pra comprender todal-as doutriñas antisociás ou hipersociás, dend'o revisionismo de Bernstein, pasando pol-a socialdemocracia, deica o comunismo máis ou menos slavizante ou pseudoslavizante. No fondo, tanto ten unha cousa com'a outra. Non hai, antr'esas doutriñas unha difrenza esencial. Todas van ao mesmo.

O marxismo é unha fé universalmente compartida ou tolerada n-Alemaña. Non hai máis que duas forzas que se ll'opoñan, ata

certo punto: o catolicismo —que na sua derivanza políteca ten que tolerar e ainda colaborar cos marxistas— e o nazionalsocialismo que se ll'opón en certa forma nada máis.

A colaboración cos marxistas é pra min o úneco lixo do catolicismo alemán, anque por outra banda seña —téñoo que recoñocer e ademirar— un outísemo eixempro de sacrifizo pol-a Patria, diante do qual temos que baixal-a cabeza. O nazionalsocialismo é antimarxista dend'a oposición; non sabemos s'o podería ser igual o día que gobernara.

Alemaña está saturada de marxismo. O marxismo eiquí já manda, goberna, insúrgese, revolve, coacción, chantagea, propágase, adoutriña, educa, enseña, socializa, poetiza, centifiza, esplana, presuposta, edita, pubrica, mina, fura, desfai, imponse, domiña e señorea. Non sei se non terá chegado já ao máisimo da sua curva ascendente; é de temer pra il que sí, e probe da Alemaña s'así non é. Crar'está que fican aleixadas d'il partes considerábeles da sociedade —nobres, nacionalistas, moitos capitalistas, militares, católicos, gran parte da clás meia, profesores e elemento universitario e inteleitual etc,— e qu'estas partes da sociedade non semellan tan resiñadas coma n-outros lados. Non embargante, coido qu'ainda trunfando n-Alemaña a contrarrevolución, pol-o momento había deixar moito do marxismo subsistente; anque tamén digo que, dadas circustancias favorábeles, había ser eiquí o úneco país onde s'estreveran á non deixar d'il nen a punta do rabo.

O marxismo é unha fé. A doutriña marxista está refutada por inteiro dend'a sua aparición, refutada e desfeita de tal geito que d'ela non se pode salvar máis qu'apenas unhas cantas ideias da críteca que fai do sistema capitalista— ô tender iste á producir escrusivamente mercancía, por eixempro; o qual é máis ben que do capitalismo, do sistema de frábica e de máquinas, qu'o marxismo non se propón destruir, senon estender e desenrolar—. E non embargante, a gente sigue creendo n-il. Creen pol-a fé. Os socialistas saben ben ísto, e por iso non solen defender o marxismo dos ataques dos seus nemigos; saben qu'a ístes nonos han convencer, e entón limitan a sua propaganda á gente iñorante ou aos já convencidos. E teñen un geito pra conseguilo infalíbele: repetir. Non porfían, afirman. Repiten, afirman a mesma cousa un día e outro día. Tampouco se matan moito a cabeza á discurriren. Repiten cáxeque sempre os mesmos argumentos sofístecos do mestre; o máis que fan é ilos apricando aos asuntos que s'andan debatindo no momento. *Das Kapital* é o seu Korán que non pode ser discutido, por qu'é infalíbele. Sobr'il somentes poden falar os intérpretes, os ulemas do socialismo. Sabida é a consideración de que gozan no mundo socialista —coma no caso de Mahoma— os primeiros compañeiros do Profeta, coma Engels e ainda os seus parentes. Ata se dá a casualidade de haber un genro de Marx, Paul Lafargue, gran figura autorizada do socialismo, coma Alí, o genro de Mahoma, no Islam. Se semita era Mahoma, semita era Marx.

D'eiquí a miña sospeita de s'o marxismo non será suscitado pol-o istinto de vinganza da raza judaica, se non será, en certo geito, unha sorte de resposta ao antigo semitismo. Isto verémolo despois.

O marxismo é unha fé, e esta fé mantense d'un sentimento. Iste sentimento é a genreira, senón justa, justificada en moitos casos, en todo caso natural e lógica coñecida a natureza humán, dos d'embaixo aos d'enriba; a enveja do que non ten ao que ten, do que non pode ao que pode, do que non sabe ao que sabe. Esta enveja, esta genreira, é pouco máis menos de todol-os tempos e de todol-os lugares. É o que chamou Nietzsche o *odio dos tchandâla*, dos parias. A revolta d'istes tampouco é ningunha cousa nova na histor a; a revolución social non é ningún invento do noso tempo; repítese con certa periodicidade. O qu'acontez agora, e cecais aconteceu tamén n-outros tempos, é qu'a revolta producese contra unha clás domiñante, qu'en geral, non aparez dotada de ningunha superioridade realmente respeitábele. Producese contra da clás capitalista que, surtida do *tiers-état*, empoleirouse choutando por riba d'iste e deixando abaixo á sua millor parte, ou seña, á que se tiña convirtido en clás inteleitual, e qu'a clás capitalista colleu unhas veces ao seu servizo, protegeu outras dend'a sua outura e caxequ'a geito d'esmola,

e dispreciou outras moitas. A revolta produ-cese hoxe contra d'unha timocracia, contra d'unha plutocracia, cuia úneca superioridade, pol-o menos así á vista, semella ser a do diñeiro, e que non ten unha base natural ond'acimental-o seu prestigio. As aristocracias do sangue poseen un prestigio natural; a gente istintivamente llo recoñece, síntese innatamente levada ao respeito diante d'elas, proba de qu'a superioridade do sangue, é unha verdadeira superioridade real e positiva, descansa n-algo certo, n-algo cuia evidenza non pode ser destruida, á pesares de canto contra d'ela se poida discurrir, escribir e falar. Porque é unha superioridade d'orde vital. En troques a do diñeiro, non; a do diñeiro pol-o geral, alrita e alporiza á gente, cuio istinto revólvese de cote contra dos señores improvisados, contra dos novos ricos, contra dos que non eran ninguén, e somentes por teren ganado cartos se convirten logo en persoas. O noso pobo galego ten pra iles unha espresión despeitiva caraiteristeca; *señores d'onte pr'acá*. En todos lados, a sátira asáñase co-iles. Por algo é isto.

Crar'está que no novo mundo do nigocio e da industria, atópanse homes de verdadeiro valor vital: grandes criadores d'empresas, *Prometers*, capitás d'industria, grandes manipuladores d'homes e de millós, que poden ser postos en comparanza cos grandes héroes, cos fundadores de pobos, cos políticos de genio. Spengler ergueu coma repersentativo do noso tempo e do futuro próisimo, o tipo de Cecil Rhodes, com'unha das grandes figuras repersentativas da historia. Cambó asegura qu'o que máis s'asemella á un gran gobernante, é o gerente d'unha gran empresa. Non embargante, adentro da nosa cultura pol-o menos, ningunha aitividade d'orde económica, por ergueita que seña, se considera coma nobre.

Os héroes dos contos das Mil e Unha Noites son moitas veces mercaderes. Sindbad o Mariño é un mercader. Non pode acontecer outro tanto n-unha novela, n-un poema ocidental. O comercio e a industria son pra nós o máis antipoético que se poida concebir. Ademáis, en Sindbad e nos mercaderes das Mil e Unha Noites, eisiste un elemento heroico e poético de primeira forza: as grandes viages por mar á terras lonjanas, misteriosas e cheas de maravillas; as arriscadas travesías pol-o deserto, os asaltos das bandas de ladrós, os naufragios... Mais tamén había iste elemento na vida dos antigos mercaderes venecianos, genoveses, portugueses flamengos. Non nos de hoxe; a ave Roc non ha vir precurar no seu comptoir ou no seu mostrador aos nosos potentes industriás e comerciantes.

É mais así e todo, algo difrente houbera podido acontecer eiqui, n-Alemaña. Foron sen dúbida os fidalgos ingreses os primeiros que s'arriscaron á metérense nos negocios; mais foi Alemaña a primeira que tivo verdadeiras dinastías comerciás e industriás, semellantes ás casas nobres, e seguidoras d'un estilo moral, d'unha norma distinguida de conduta superior, semellante ao estilo cabaleiresco, á regra da conducta fidalga. Empo-riso, non chegaron á acadar rango épico. O diñeiro non é poético nen é popular.

D'iste geito, a clás capitalista, acosada pol-o marxismo, non atopa simpatía en ningures. Os nobres desposeídos, dislocados, deixados en segundo rango; os inteleituás vendo runfar aos que non saben, ficando iles na máis modesta condición; o resto da clás meia malvivindo namentras algús ruben ao cume do poder e da opulencia; toda esta gente síntese no fondo da y-alma vingada pol-a insurreición das masas traballadoras.

Logo, qu'a congestión capitalista é un mal que non ten máis compensación que producir ou ajudar á producir outros males: grande industria, maquinismo, superprodución, standardización, urbanismo, vilas tentaculares, cosmopolitismo, esprotación das colonias, todal-as mostruosidades que nos trouxeron, co a crise autual, ao esborrallamento das sociedades modernas arruiñadas na megalómana, babélica e tola aventura centifeco-industrial, da que o americanismo de qu'enantes falamos é, en Norteamérica, e n-Alemaña, con Ford e con Stinnes, cifra e resume. É o aspeuto material da nova Torre de Babel, qu'a incorregíbele soberbia dos homes quixo erguer, e que de novo cai, no meio do máis tristeiro ridículo —o ridículo infinito de todo o que s'opón á Deus, coma dixo León Bloy— e no meio da confusión,

esta vez non das linguas, senón, o que é pior, dos entendementos.

O que vai dito esprica d'abondo o trunfo do marxismo, mais non justifica o marxismo. Houbo un tempo no que coidei que, ao menos a críteca do capitalismo era unha cousa atinada en Marx. Hoxe vexo que nen ainda iso está ben. Porque ademáis, veleiquí o erro máis tremendo da gente: a gente pensa qu'o marxismo en todal-as suas derivacións —socialismo, sindicalismo, comunismo— é oposto ao capitalismo, nemigo do capital. E non hai trabucamento semellante. Marx e todol-os seus seguidores defenden o capitalismo, anque coiden o contrario. O comunismo marxista —e o sindicalismo tamén— conserva inteiramente o sistema de produción capitalista, a concentración, o sistema de frábica, o maquinismo, a produción en serie, a industrialización á ultranza, etcétera, etc. En esencia, o capital —entendido en senso marxista— non desaparez co comunismo; pol a contra, sigue producindo a *plus-valía* —a tan soada *plus-valía*— pois já os teóricos do marxismo coidan ben de prevefiir aos seus adeutos de que no sistema comunista, non ha recibir cada un o produto íntegro do seu traballo, senón qu'unha parte —que ven ser a *plus-valía* do sistema capitalista— tense qu'empregar no milloramento da produción. De modo e de maneira qu'o sistema ven ser inteiramente o mesmo, somentes que o capital —meios de produción máis parte da plus-valía— mudará de dono: en lugar de ser dos capitalistas, será da coleitividade, ou coma se dixéramos, de ninguén. Os obreiros seguirán sendo tan obreiros coma hoxe.

O marxismo, fundado asegún presumen na filosofía de Hegel —de Hegel o filosofastro, coma lle chamou Schopenhauer— c'unha base psicológica esencialmente negativa —a genreira, a enveja, o odio do *tchandála*, non por espricábele e case justificado, menos odio, menos enveja, menos genreira; é dicir menos sentimentos negativos— resulta necesariamente incapaz de creación. Non lle vemos en Rusia criar nada novo, senon acometer co plan quinquenal, empresas industriás en grande escala, coma fai o capitalismo.

Ademáis, o marxismo entrebreceu o mundo moderno. Matou a ledicia de vivir. Coma se vai sintir ledo da vida, o que leva adentro da y-alma, á latexar en todol-os istantes, un fondo sentimento de genreira e d'enveja, alumeado por unha filosofía materialista, fatalista e matemática, que lle tira todo consolo, que ll'afoga todo pulo espirtual? O marxismo, a doutriña máis tristeira, máis moura qu'endejamais s'inventou no mundo, fixo infinitamente disgraciadas á unha chea de geracións, qu'agardarán cuspindo fel á que chegue o *dies irae* do proletariado, e que, se trunfan, agardarán ainda inútilmente, co-a y-alma envenenada de carrage, o advenimento do paradiso terrestre que non ha chegar endejamais. A min danme moita pena istes obreiros mozos, no millor da vida, qu'atopo no Stadtbahn leendo no *Vorwaerts* ou *Der rote Fuhne*. Levan o entrecello enrugado pol a ideia fixa, e non abre un sorriso os seus beizos bermellos de rapaces sans e bons. Mordeu aos probes o verme do desespero qu'é o contido da doutriña de Marx.

(*Continuaráse*)

NÓS, Pubricacións Galegas e Imprenta

Trasladóu os seus talleres e oficiñas á:

RÚA DO VILAR, 15.—SANTIAGO

Arquivo Filolóxico e Etnográfico de Galiza

O QUE SE DÍ D'ALGÚS ANIMAES NO AUNTAMENTO DE MONTERROSO (LUGO)

Como xa lle dixen noutro traballo de Folklore que fai un ano lle dei, Monterroso é unha vila (dende logo é coñecida por vostede, pois xa lin «Pelerinaxes I», en donde locen os seus dibuxos d'ista terra. En nome de todo o pobo resciba as mais eispresivas graceas) encachinada n'un montouto, e regada pol-o rio Ulla, (nasce na Illoá).

N'istes paraxes murriñosos goberna o téutrico silenzo coma s'os veciños estivesen nunha eirexa, formando isto irmandá co brumoso aspeuto do ceo, os coales lle impoñen ô pobo ullao unha soiledade lugubre. O meu pobo é unha xenuina repersentazón da sangre celta, un anaco máis de terra rexida pol-as leis da tradizón. Todo coñecimento centífeco considérano probe a carón dos lindeiros da tradizón, ô par que as bandadas de «chés» van invadindo iste territorio. impoñendo as suas descabeladas costumes e linguaxe.

Na autualidade o amore a Galicia resalta con afinco, i-as ideas galeguistas deixaron eco nistes pobos, que queren redimir a nosa Galicia, das escravitudes que sofriu sempre.

I.—O CUCU

Empezaréi esquirbindo do animal máis vaina que creou Deus. Aquel qu'aparece na primaveira cando todo ole ben e frorece, n'istas circunstancias canta ca sua verba queixosa e repousada, dándolles a coñecer ôs labregos o bó tempo que lles espera; canta e canta... pero xa cán as follas dos arbres, fai frio, o cuco marcha, ¿pr'onde? Uns din que s'esconden nas carballeiras e que forxan ali o seu niño d'inverno, outros, os máis, dín qu'emigran pr'autras terras máis quentes, e que logo os mesmos que se criaron nesta terra volven no brau a gostar do noso crima.

O cuco e un animal que poucas veces s'aduviña, e cando o fai, locen n'el un coor branco por debaixo, no dorso o côr cinza. Ten moita picardía, pois sencilamente entruca ôs seus compañeiros.

A femia non fai nada, nin siquera o niño. Non pode chocar os ovos, según dí a xente, debido a co seu peito non trasmite a quentura suficente pra abril-os ovos. Istes deixaos n'algús niños (non en todos, com'a nos das codornices, perdices i-outros) pol-o xeral no dos esquirbientes, ainda que non coñecen o réximen d'alimentazón dos que van ser'os donos do ovo, pois fano seica incoscentemente. Poñen os ovos máis pequenos c'os da perdiz, qu'en rigor deberían ser com'eles.

Din co cuco ten o seu orixe na rula. Aquel que olla cantal-o cuco dinantes d'almorzar augúralle moitos anos de vida e gran sorte. Nos beizos das mociñas saien por veces istes versos, cecáis d'algún poeta coñecido.

Eu ven vin estal-o cuco
Na cima d'un castiñeiro
Cunha subela na man
Aprendendo a zapateiro.

Son da opinión do cuco
Paxaro qu'en xamais cria
Pon o ovo en nido axeno
I-outro paxaro o cria.

II.—«O CORVO»

Sabido é co corvo e negro com'a sotana d'un crego; persoaxe independente, moi amante da soiledade, pol o que ven a remedar unha das carauterísticas principaes que discrimiña os hispañoles n'iste século: o individualismo. Fai o corvo o seu niño na cima dos arbres, xeralmente nos pinos bravos, e fórmano de garabullos, herbas secas, raici-

ñas... O niño é grande como o das pitas, sirvindo un soilo pra vareas famileas, os ovos son azues con pintiñas roxas. Son moi nugallaos pra crial-os fillos, pois somentes dos cinco ovos que poñen cria, na maoria dos casos, dous ou tres. Teñen unha vista formidabre, i-o olfato n'eles está moi desarrollado, tanto é eisí que por ben lexos que esté a carniza alí se presentan disputándolle os cás o cheiroso penso: d'eiquí que teñan esa cheirume carauterística, que fai que leve a sona do animal máis porco.

A falta de carniza lánzase a carne viva, e eisí resulta que moitos animaliños morren victimas d'iste paxaro, ô tempo que nos currales tamén fai a sua, levando baixo a sona do zorro, algúns exemprares de pitos. É un dos animaes máis odeados pol-a xente, e o seu coor infeuto, i-a sua voracidade, son unha das barreiras pra que nin ôs cazadores lles valga a pena tirarlles un tiro, porque a sua carne non'a come naide.

III.—«O PORCO»

Abondan por'istas terras vareas crás de porcos; pero a que ten meirande repersentazón e o «chino», porco de perna pequena e moi rufo («gordo»); tamén hai outra raza eiquí, chamada «do país», a coal cruzan coa anterior co ouxeto de quitar outra raza máis abundante en carne e máis forte, pois os «chinos» enferman moi facelmente. Drento d'istas razas carauterísticas, discrimiñanse vareos tipos, qu'están acordes coas dimensiós do animal: Resciben o nome de porcos de cria, castizos, leitós, vacarotes da fruxe e da ceba. As porcas da cria son escolleitas entras mellores; crian, xeralmente de 6 a 7 niñadas, sendo dimpóis bós exemprares pra ceba. Os *castizos* son os destinados a conserval-a especie, e somentes hay un ou dous en cada lugar escóllense, o igoal c'as porcas, os millores, e teñen unha vida de dous a tres anos, levando o mesmo fin c'as porcas. *Os leitós* ou da niñada, son levados a feira n'un carro xuntamente coa nai, en donde os compran os «tratantes» a bos preceos, quedándose o labregos cos millores exempraes pras suas necesidás; mátanse un ou dous d'istes porcos, nas boas casas, pra pasal-o Antroido. *Os vaçarotes*, son porcos de medeana estatura, destiñados pra ceba, e nas casas donde lles sobra (dimpois de cobrir as suas necesidás) algún d'istes porcos véndeno na feira, pero ja no nos levan os «tratantes», senón cos mercan os labregos que tiveron a mala sorte de quedar sen eles. Aqui todos ceban; os vacarotes métense ô cortello (ou sexa escoménzanse a cebar) aló pol-o mes d'outono e mátanse en Navidades ou Reises. Os da *fruxe* son os mesmos vacarotes que por non estaren bastante gordiños quedan pro ano seguinte.

A CEBA.—Como ja levamos dito, destiñanse pra ceba unha ou duas porcas, dous ou tres vacarotes, i o porco da fruxe, qu'en dexamáis pasa d'un: ista prosa varía según a alcurnia das casas. Dendo o momento en que istos animaes se meten no cortello non volven sair d'il hastra o «dia da matanza». Varía o seu réxime d'alimentazón con respeuto os demáis, iasí teñen o *desaúno* que non é máis c'unha caldeireta de navos cocidos, os coales se lles mestura duas presas de farelo para cada dous porcos; ô *jantar* e igoal co almorzo, somentres que leva a maores unha caldeira pequena de patacas cocidas; a *merenda* ia *céa* da mesma carabela ca no almorzo; e finalmente a *sobrecéa* que consiste n'unha farta de castañas ou millo cocido.

Ja chegaron as navidás, e coelas a alegria dos nosos homes, ien troques a fatalidade de istos animaes. Longa e a ringleira que de porcos sangran os matós. Istes son moi buscados; eiquí temos o Lamazares, io Julio d'Agustín, diestros no oficio,

Pol-a mañán, dinantes de sair o Sol, xúntase na casa donde se ha de facer a matanza, o «Sangrador», outros dos ou tres homes e mulleres, que se desaúnan xeralmente con pan, queixo i-unhas copas d'augardente; eisí dispostos, vanse dreitos ô cubil, collendo o primeiro porco que se presenta, pra leval-o o banco de sangral-os, dond'ô probe do animal berra con tanta forza qu'esperta a todol os veciños; as mulleres recollen a sangre remejéndoa ben pra que non se tralle e dimpois de que sangrou tod'â que tiña, méteselle ô porco un anaco de cebola, pol a ferida que lle fixo o coitelo, e tamén se lles mete dous

dentes d'allo nos fociños. Feita esta operazón con todol-os do cubil, pásase d'eiqui a chamuscalos, xa seja con palla ou fieitos secos, e dimpois fréganse c'unha tella e váiselles botando por riba auga moi quente con fin de labalos ben; o matón co coitelo de sangrar dalles o últemo toque ôs porcos. Entón e cando se procede a abrilos, pra quitarlles as tripas cousa que fai dimpois de poñerlles o chamberil nos tendós das «pernas» d'atrás, co fin de colgalo. As tripas desenlizanas as mulleres, pra labalas no río; o fígado e costume picalo pra o xantar; o liviao pros chourizos de cebola; as vinchas dimpois de hinchadas, cólganse ô fume pra destiñalas o que mellor convenña.

Sigamos as operazós do «matachín». Dimpois de quitarlle o unto ô porco manda poñer eixiña un ferro ô lume, co ouxeto de darlle a forma ô unto, xeralmente redonda. Terminadas estas faenas póñense a comel-o xantar, que na maoría das casas e media festa, e dura hastra cerca das 5 da tarde, namentras as mulleres vanse pro río labal-as tripas. Os homes dánllel a últema volta ôs porcos, poñéndolles un guizo no meio da barriga pra qu'estén máis abertos ô partil os. Ô día siguinte â tarde, volve outra vez o matón que axudado somentes pol-os da casa escomenzan a partil-os, sacándolles as frebas que logo han de servire pra facel-os chourizos e demáis partes do anemal. Ven logo a operazón chamada de «salgar», qu'é unha das máis difíciles pois d'ela depende a conservazón do porco: naide salga por eiquí en lúa crecente, pois dín que cria «careixas» a carne, senón que mátase e sálgase sempre «entre lúas», por amore o d'as «careixas». A carne bota no baño uns 15 días, e levántase condo veña un día d'aire do lado d'enriba (N).

Dinantes cortábanse as frebas con coitelos, per'oxe na maoría das casas utilízase unha máquena especial. A «zorza» consiste na xuntanza das frebas, sal, pimento, auga, etc. o coal se deixa pra que se sazone uns dous ou tres días facendo logo os chourizos

(Continuaráse)

AMADEO VARELA RODRÍGUEZ.

OS HOMES, OS FEITOS, AS VERBAS

COLMEIRO, PINTOR, EN LUGO.

OLLÓU Lugo istes días derradeiros a esaititude e a limpeza da pintura de Manuel Colmeiro. Pintura que se eisprica p or sí mis ma, con calidades do tempo da luz, da soma e da gracia. Colmeiro, pintor galego. Agora vai a Bilbao a eispôr. Crara e total representación do noso arte aitual.

EIROA, ESCULTOR, EN VIGO

EIROA Barral, o novo escultor galego, eispuxo en Vigo. O senso estrito —reito, direito e puro— da escultura de Eiroa impón a todos unha convicción. Non hai suma nin resta posible na sua obra. É, pura e simpremente, escultura.

PAPEL DE COLOR. Números 1, 2 e 3.

A editorial «UN» do Este Galegô que dirixe o poeta Alvaro Cunqueiro pubricóu tres papés de poesía. Unha lembranza anti-litúrxica no anal terceiro de Manuel Antonio no número 1. Poemas de Yglesia Alvariño e Carballo Calero nos números 2 e 3.

RESOL número 7.—Dedicado a Portugal.

Co gallo da semán galego portuguesa de Vigo. «Resol» pubricóu un número con poesías de Guerra Junqueiro, Eugenio de Castro, Teixeira de Pascoaes, Antonio Patricio, Ribeiro Couto, Gil Vicente, Lourenzo Jograr, Almeida Garret, Mezquita da Cámara, Bocage, Antero de Quental, Emilio Moura, Rei Don Diniz, e cantigas populares.

«Resol» é unha veleta sin sono, e abonda.

UNIVERSITARIOS. n.º 2.

Os estudantes da F. U. E. compostelán teñen pubricado un segundo número da sua revista. Revista con ar de universalidade. Orixinás en galego e castelán. Prosa e

verso. Literatura e política universitaria. Inquedanza e orentación pol-a cultura vernácula. I-en todo unha preocupación por resolver os problemas universitarios nun ambente de galeguidade e de galeguización.

«Universitarios» ben presentada e ben escrita, sinala un matiz novo e un novo guieiro na marcha ascendente dos estudante compostelán pol-os roteiros da cultura autóctona.

VERBAS ÔS MOZOS GALEGOS. O MOMENTO UNIVERSITARIO. CONFERENCIA POR ALVARO DE LAS CASAS.

Recibimos un exemprar da ademirabre conferencia dita pol-o Prof. Alvaro de las Casas no Paraninfo da nosa Universidade, da cual xa temos feito un estraito n-istas mesmas columnas. D'un xeito mañífico, en que se conxugan a elegancia literaria e a exposición doutriñal do que ten de ser a Universidade galega, ven ista edición cuidada e pulcra, en intres de gran trascendencia prô porvir da propia cultura. Coidamos ser ista disertación unha visión acabada e real do presente decorrer da Universidade compostelán asín como unha xusta e propicia invitación â mocedade na laboura de erguemento dos valores nacionás.

CENTENARIO DE MURGUÍA

Con motivo de se celebrar no presente, o centésimo anal do nacimento de Murguía, téñense orgaizado aitos en toda Galicia pra sua conmemoración. Adicación por banda dos profesores de todol os centros docentes da nación, d'unha leición no día do nacimento como homaxe ô chorado mestre. O tomo VI de Arquivos, editado pol o Seminario, e o número da revista NÓS, correspondente ô mes de maio, son antre outros, os motivos pra festexar o centésimo anal do nacimento do esgrevio precursor.—R.

DIE LANDWIRTSCHAFTLICHEN GERATE IM OSTEN DER PROVINZ LUGO (SPANIEN) por Walter Ebeling-Extracto de *Wolkstum und Kultur der Romanen*, Hamburgo.

Iste notabilismo traballo conten unha parte do estudo da cultura popular —a referente aos trebellos e ferramentas de labranza— da parte oriental da provinza de Lugo, partidos de Becerreá e Fonsagrada, estudados pol o A. nos vraus de 1928 e 1929. Por certo que n-ise tempo levou pra o Museum für Völkerkunde de Hamburgo, unha colleita de máis de 200 oujetos, ou seña, coma nona ten ainda, en trebellos e ferramentas, o Museu do Seminario d'Estudos Galegos.

O contido do traballo é o seguinte: 1. A corza; 2. O carro; 3. O jugo; 4. O arado; 5. A grade; 6. O angazo; 7. As fouces; 8. A gadaña; 9. Os sachos; 10. As forcadas; 11. O mallo. O A. discípulo de Krüger e Thilenius é a un tempo folklorista e dialeitólogo, e o seu inquérito, endereitado asegún as normas da escola románica da Universidade hamburguesa, dos traballos de Krüger, encol da cultura de Sanabria, e da revista *Wörter und Sächen*, de Neringer, recolle a un tempo a verba co-a cousa, e estuda a fala conjuntamente co-a usanza. Cada verba vendada en escritura fonética co-a sua equivalencia alemáa, ou espricadeira, moitas veces co-a castelán, sempre que é preciso co a sua derivación etimológica latina, e con todal-as variantes que se poideron recoller. D'iste geito, por eixempro, a nomenclatura do carro está apurada deica o último, e co-elo a sua estrutura e sistema de costrución, e os tipos diversos. En troques, é un estudo puramente analíteco dos oujetos estáticamente considerados, delimitados geográficamente e miuciosamente descritos, anque non estean presentados en acción, nen en relación coas diversas incidencias da vida labrega.

Nais n-isto, o traballo é perfeitamente fiel ao seu tídoo e ao seu fito. E o tipo mesmo dos traballos de Krüger, cinguidos, no estudo da cultura material, aos oujetos e aos seus nomes.

O traballo do Dr. Ebeling é d'unha importancia ben grande pra nós, por dous conceitos difrentes: pol-o seu contido, que nos dá notizas d'unha terra que nós non temos centifecamente esprorada —en conjunto, nos trebellos de labranza, no carro, e no xugo, semellante â de Melide— pol-o que nos dá moito traballo feito; e logo coma modelo pra orientarnos o milloramento dos nosos inquéritos, os quales adoecen pol-o común pol-a parte das verbas, de que nós temos non somentes escasa recolleita, máis a que hai, moitas está sen pôr en notación fonética, o qual tiralle moito valor. A nosa probeza n-iste asunto nótase ben cand'un coñece os dicionarios galegos utilizados por Ebeling— Cubeiro, Valladares, Carré, e o incompreto da Academia Galega. Agardamos que ísto sirva d'eixempro aos que d'agora pra diante emprendan eiquí inquéritos d'esta clás, dos que já temos algús valedeiros, anque coxos no que âs verbas se refire. V. R.

NÓS, Publicacións Galegas e Imprenta, Rua do Vilar, 15

A hixiene nos nenos

é a garantía da sua saúde física e moral o día de mañá.

No diario aseo dos nenos emplee o **"Jabón Sales de la Toja"**, único que ás suas altas calidades meiciñás xunta toda a finura e prefume d'un xabón de tocador.

Contribuie ô perfeito desenrolo das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitísmo.

1pta PASTILLA

JABÓN LA TOJA

ÚNICO EN EL MUNDO

O Xabrón da Toxa é o mellor. Honra á Galicia no mundo enteiro

MERQUE VOSTEDE
Plumeiros RAFIUM
DE MÁIS DURA QU'OS DE PLUMA E LIMPAN MILLOR.
VÉNDENSE EN TODOL OS ESTABRECIMENTOS DO RAMO.
ANDRÉS PERILLE --- OURENSE

Sanatorio Quirúrxico de San Lorenzo
Santiago de Galicia

Dos Profesores

D. Fernando Alsina e D. Antonio M. de la Riva

CIRUXANO XINECÓLOGO

FOTOGRABADO
Si quer qu-os seus fotograbados sexan o mais perfeito posibres, convenlle envialos aos
Talleres de fotograbado ESPASA-CALPE S. A.
Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

A sua biblioteca non será unha biblioteca galega, mentras non adequira as obras editadas por

NÓS PUBRICACIÓNS GALEGAS E IMPRENTA
HORTAS, 20 SANTIAGO